

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 30. septembra 1885.

Obseg: Važnost sadjarstva za kmete. — Gospodarske izkušnje. — XXX. občni zbor avstrijsko-nemških čebelarjev v Liegnitzu. — Razglas kranjskim živinorejcem o prodaji plemenskih juncev muriškega rodu v Rudolfovem (Novem mestu) na Dolenjskem. — Društvo „Narodna šola.“ (Konec.) — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Trije dobri sveti. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Važnost sadjarstva za kmete.**

Julij Jablanči.

Ne dá se tajiti, da si dandanes res močno prizadevajo vsako stroko gospodarstva povzdigniti; da bi grunti posestnikom donašali večjih čistih dohodkov, začeli so tudi sadjarstvo kolikor mogoče pospeševati in širiti.

Imamo takih ljudi, ki pravijo, da bo kmalu preveč sadovnega drevja ter ne bode mogoče sadu v denar spravljati. To je prazen strah, kajti sadež drevni postal je kupčijska roba, za katero še zmiraj povprašujejo, čeravno iz Amerike jako veliko sadja dovažajo v Evropo. Ni torej res, da bi uže preveč sadja pridelovali ali da bi se bati bilo preslabe cene, marveč svetovati je, da sadjarstvo še bolje razširimo, kajti še nismo v tej stroki gospodarstva dospeli do tiste dovršenosti, da bi se reklo, sedaj umemo iz sadjarstva dobivati največji dobiček, kateri je mogoč, da smo uže vsakojako porabo in izkoristenje sadja uže izerpili.

V celi Evropi so edini Francozi, ki poznajo vsakojako izkoristenje sadja v najboljši meri; drugi narodi še smo daleč za njimi, zlasti kar zadeva sušenje sadu in pripravljane konserv itd. Tukaj je še veliko storiti in pridobiti. Kupčija s posušenim sadjem in konservami še nam obeta mnogo in lepih denarjev, ki jih sedaj pogrešamo, ker sadja na dosedanji način ne moremo tako lahko in daleč prodavati.

Izkušnje v posameznih deželah kažejo, da ne smemo sadje samo v ograjenih sadovnjakih gleštati, ampak raztegniti in sploh vsprejeti v veliko gospodarsko obdelovanje in oskrbovanje. Na ta način dajejo se velike svote denarjev iz sadjarstva dobivati. Gospodarski čisti dohodki se tukaj lahko znatno pomnoževajo.

Zlasti je to svetovati grajščakom in sploh veleposestnikom. Ako se te stroke na debelo poprimejo, izvabljalí bodo iz svojih posestev veliko in lepega čistega dobička. To je tudi pglavitni namen tem vrsticam, ki nameravajo zlasti veleposestnike izvabiti, da se umnega sadjarstva na debelo precej poprimejo.

Lepa dežela česka se pogosto navaja za izgled, kjer zlasti veleposestniki sadjarstvo na debelo gleštajo. In res dobivajo dohodkov na tisoče goldinarjev samo na posameznih grajščinah. Niso ravno redki slučají, da na posestvih 400—1000 hektar velikih po 20.000—50.000 gold. dohodka na leto dobivajo samo od sadja. Nekateré pristave še nekđaj niti vsakoletnih stroškov niso pokrivalé, sedaj pa iz sadja toliko vržejo, da preostaja še mnogo čistega dobička.

Opomniti pa je, da še niti na Českem sadjarstvo ni na vrhunci popolnosti, katero bi doseči mogli; tudi če ozir vzamemo na velike posestnike, ki uže sedaj dobivajo od te stroke gospodarstva znatnih dohodkov. Tukaj se dá še mnogo storiti, nekaj gledé na množino sadja, nekaj pa gledé na njegovo boljše izkoristenje. Ne bodem veliko zgrešil, ako rečem, da se dajo ondi sedanji dohodki pomnožiti še za 40—50%.

Če primerjamo stroške za prirejanje sadovnjakov in za njihovo vzdrževanje in za gleštanje sadovnega drevja vsako leto dotičnim stroškom pri drugih gospodarskih strokah, moramo pač priznati, da vse govori za sadjarstvo. Mnogo ozirov daje mu prednost pred vsemi drugimi, namreč: prvotni stroški so majhni, vzdrževalni stroški vsako leto skoraj neznatni, kupcev vselej dovolj za sadje. Kaj podobnega ni najti pri nobeni drugi stroki gospodarstveni.

Res sicer je, da mora posestnik deset let čakati, predno mu mlada drevesa začno vrlo roditi, obresti od vloženega kapitala vračati. Toda pomisliti je, da potem tudi od leta do leta več dohodkov dajejo, kakoršnih ne daje nobena druga gospodarsvena stroka.

Ugovarja se sicer, da ljudem pri sadjarstvu mnogokrati tudi spodletí ter da prospeva le, če mu lega in podnebje ugaja, kar tudi od česke dežele v mnogem oziru velja. Vendar iste nepovoljne izkušnje zadenejo kmetovalca tudi v vseh drugih strokah ter ga silijo pridelovanje ravnati po več ali manj ugodnih razmerah kraja, lege in podnebja. To velja pa ne samo za stran sadjarstva, ampak tudi vsega kmetovanja. Tudi na Českem niso vsi kraji tako ugodni kakor Polabje in Lobozička planjava. Dostikrat in po mnogih okolicah brijejo mrzli vetrovi, za rast imajo drevesa le malo časa v letu, svet je tesen, zemlja uboga, to pa celó na posestvih kneza Schwarzenberga; a vendar so pridelki še obilni in lepi, ker se drevje razumno glešta.

Uže 16 let opazujem dohodke iz sadjarstva v raznih razmerah ter sem našel, da še v najneugodnejših legah za vloženi denar daje po 6%. — Sadjarstvo na debelo gleštano je za gospodarstvo še radi tega velike važnosti, ker sicer prazno in pusto zemljišče posestniku v korist obrača. Takošnih zemljišč ima marsikateri veleposestnik mnogo, na pr.: pašnike, hribska rebra, nasipe. Sadovnega drevja se dá tudi mnogo še tam nasaditi, kjer drugim pridelkom čisto nič niso na poti. na pr. ob cestah in stezah skoz posestvo.

Ugovarjajo nasprotniki sadjarstva na debelo gleštanega, da sadovno drevje škoduje drugim kulturam s svojim korenjem, katero daleč razprostira, s senco itd. Nekaj resnice je uže na tem, vendar ni tako znatna, kakor se domišlja. Tudi se mnogo škodam v okom priti more, če se prave sorte odbirajo, drevesom pravilne krone narejajo. Sploh pa je tudi tukaj treba računati ter škodo po drevesih narejeno primerjati dohodkom, ki ga dajejo. In tedaj ni dvomiti, da tehtnica potegne na stran sadjarstva.

Zopet drugi pravijo, če sadovnega drevja ponasadiamo po ozarah med njivami in travniki, ovira to obdelovanje zemljišč in spravljanje pridelkov. Temu nasproti opomnim, da sem lani na knez Schwarzenbergovi grajščini v Libejicah opazoval, kako so z drevjem obšajene njive prav dobro orali s parnim plugom. Drevje ni čisto nič oviralo oranja. Prvo torej je, kakošno drevje se nasadi in kako.

Naposled je še omeniti, kako s sadovnim drevjem zasajeno posestvo od leta do leta več vredno postaja, to pa ne samo zavoljo čedalje večje množine pridelanega sadu, ampak tudi zaradi lesa, katerega je zmiraj več. Skoro od vseh naših sadovnih dreves lesovina je draga, ker rabi mizarjem in rezbarjem.

Povdarjati nam je tudi blagodejni vpliv, ki ga imajo gosti sadovnjaki na zboljšanje podnebja. Tako so na Ogerskem veliko storili, da so okolice bolj zdrave, to pa vsled marljivega zasajanja dreves. Odlikuje se tukaj nadvojvode Albrechta grajščina Bellye in Ogerski Požon, zlasti tamošnji park Marienau. Na mejah stojijo divja drevesa, pitoma pa bolj v zatišjih in zavetjih ter dajejo celi okolici in posestvu neprecenljivo vrednost.

Da širni sadovnjaki, gosto sadovno drevje, okolice lepšajo, to je samo po sebi umevno in bode vsak priznaval.

Kakor sedaj gospodarstvo kaže, sadjarstvo ni več gurača, ampak velevažna in koristna stroka gospodarstvena, ki zasluži popolno pozornost vsakega oskrbnika. Ako bodo te vrstice kaj pouzročile, da se sadjarstva na debelo poprimejo zlasti grajščaki, storjeno je veliko za napredek.

Gospodarske izkušnje.

Kako pridelovati goveje maslo.

Sveže surovo maslo ali puter ima še zmiraj v sebi nekaj vode in mleka, kar trpežnosti njegovi škoduje. Ako puter kmalu povžijemo, ni se bati radi tega posebne škode, čeravno bi v njem bilo mnoge vode in mleka razkrojitev njegovo pospešujočega. Drugače je, ako putra ne moremo kmalu pospraviti, ampak je treba dalje časa hranjevati ga. Zaostala voda in mleko se neljubo glasi, ker delujeta na razkrojitev putra, gotov pogin tega pridelka.

Da se to ne zgodi, ampak puter mogoče dolgo ohrani, topé ga pri nas in pretvarjajo v maslo. — Čem temeljiteje odpravimo vodo, tem bolji je puter,

tem dalje trpežen in vsled tega tudi več vreden. Sedaj še kmetovalci premalo storijo, da bi vseskozi hvale vreden, trpežen pridelek si pridelovali.

Največ masla naredijo poleti, pozimi najmanje. Zavoljo tega so cene poleti maslu nizke, pozimi visoke. Kako dobro bi torej bilo poleti narejeno maslo do zime ohraniti frišno ali sveže! Dobička bilo bi okolo 25% več. Iz tega lahko prevede vsak, da se uže izplača za zboljšano pridelovanje masla nekoliko potruditi se.

V ta namen se naj tako ravna: dobro izprano surovo maslo ali puter deni v lonec — najbolje v lonec iz emajliranega pleha — da se v njem raztopi, in je čista tekočina. Z žlico polovimo za tem vse pene, da se puter vidi čist. V ta se izvrta luknja do dna lonca, skozi katero odcedimo vse spodaj nabrano mleko. To mleko in pene moremo porabiti doma, zlatorumeno maslo pa prodamo.

Tako napravljeno maslo daje se ohraniti po več let neskvarjeno.

XXX. občni zbor avstrijsko-nemških čebelarjev v Liegnitzu.

Letos je bil 30. občni zbor avstrijsko-nemških čebelarjev res prav zanimiv. Osnovni odbor si je po moči prizadeval, da je kraj zborovanja okrašil, kolikor je le mogoče in reči se mora, da mu je dobro poratalo. Prostor za razstavo živih čebel in raznih panjev je bil lep vrt takoj za hišo; prostori za razstavo družega čebelarskega orodja so bili primerno veliki, zlasti pa dvorana za obravnave jako prostorna. Začnimo s kratkim popisom razstave, ker ta navadno obiskovalce in menda tudi druge čebelarje bolj zanima, kakor pa govori, saj o čebelni naravi in dejanskem čebelarstvu, tako vsak čebelar vse vé — saj misli vse vedeti.

Najprej opomnimo, da za povikšanje slavnosti se je letos zato še več, kakor druga leta prizadevalo, ker se je obhajala petdesetletnica javnega čebelarenja največega mojstra v tej stroki in v našem času, dr. Dzierzona, bivšega katoliškega župnika v Karlsmarku. Le v kratkih vrsticah bodi povedano nekoliko iz njegovega življenja, ker njegovo delovanje bode našim čebelarjem večinoma uže tako znano.

Janez Dzierzon, poljskega rodú, je sin malega posestnika v Lowkowicu v pruski Šleziji. Bil je rojen 16. januarija l. 1811., toraj ima zdaj 75 let svoje starosti ter je še krepek in delaven. Veselje do čebelarstva vsadil mu je v srce uže njegov oče ter se je Janezek uže kot dijak mnogo ž njim pečal. Leta 1835. posvečen je bil v mašnika ter je svojo prvo službo nastopil v Karlsmarku, kjer je pozneje tudi župnik postal. Tu je bilo njegovo prvo delo, da si je postavil čebelnjak ter ga s panji napolnil. Kmalu si je moral napraviti v obližji drugi čebelnjak in ne dolgo potem še tretjega, tako, da so ga ljudje šaljivo imenovali „čebelarskega vojvodo“. Tudi v svojih pridigah vzela je marsikatero podobo z čebelnega življenja ter poslušalcem priporočal čebelno marljivost, pokorščino do vikših itd. Mladi župnik je pa kmalu spoznal, da v neukretnem starem panji je čebela gospodar, on pa njen služabnik; rad pa bil bi postal on gospodar in čebela naj bi njemu služila, zato je noč in dan premišljeval, kako bi panj pre naredil, da bi zamogel vsak sad po svoji volji ven vzeti ter sploh po okoliščinah in potrebi prosto delovati. To premišljevanje je rodilo panj s premakljivimi satniki. Pod nepremakljivi pokrov uvrstil je premakljive satnike. Se vé, da od